

2023/2075(INI)

22.9.2023

TUAIRIM

ón gCoiste um Fhorbairt

chuíg an gCoiste um an gComhshaol, um Shláinte Phoiblí agus um Shábháilteacht Bia

maidir le galair neamhtheagmhálacha
(2023/2075(INI))

Rapóirtéir don tuairim: Karsten Lucke

MOLTAÍ

Iarrann an Coiste um Fhorbairt ar an gCoiste um an gComhshaol, um Shláinte Phoiblí agus um Shábháilteacht Bia, mar an coiste atá freagrach, na moltaí seo a leanas a ionchorprú ina thairiscint i gcomhair rúin:

- ag féachaint d’Airteagal 208 den Chonradh ar Fheidhmiú an Aontais Eorpaigh (CFAE), ina luaitear, go páirteach, nach mór don Aontas cuspóirí an chomhair um fhorbairt a chur san áireamh sna beartais a chuireann sé chun feidhme ar dóigh dóibh difear a dhéanamh do thíortha i mbéal forbartha,
- ag féachaint do ráiteas comhphárteach ón gComhairle an 30 Meitheamh 2017 agus ó ionadaithe rialtais na mBallstát ag teacht le chéile dóibh i dtionól na Comhairle, ó Pharlaimint na hEorpa agus ón gCoimisiún Eorpach dar teideal ‘The New European consensus on Development’ [An Comhdhearcadh Eorpach Nua maidir le Forbairt]¹,
- ag féachaint do Chlár Oibre 2030 na Náisiún Aontaithe don Fhorbairt Inbhuanaithe agus na Spriocanna Forbartha Inbhuanaithe (SDGanna),
- ag féachaint do rún uaithi an 15 Meitheamh 2023 ar chur chun feidhme agus seachadadh na Spriocanna Forbartha Inbhuanaithe²,
- ag féachaint do rún uaithi an 12 Iúil 2023 maidir le paindéim COVID-19: ceachtanna a foghlaimíodh agus moltaí don todhchaí³,
- ag féachaint do rún uaithi an 14 Márta 2023 maidir le Comhtháthú Beartas ar mhaithe le Forbairt⁴,
- ag féachaint do rún uaithi an 6 Deireadh Fómhair ar ról an bheartais forbartha sa fhreagairt do chailliúint na bithéagsúlachta i dtíortha atá i mbéal forbartha, i gcomhthéacs bhaint amach Chlár Oibre 2030⁵,
- ag féachaint don rún uaithi an 27 Deireadh Fómhair 2015 maidir le géarchéim Ebola: na ceachtanna fadtéarmacha agus conas córais sláinte a neartú i dtíortha atá i mbéal forbartha chun géarchéimeanna a chosc amach anseo⁶,
- ag féachaint do rún uaithi an 20 Bealtaine 2021 maidir le dlús a chur leis an dul chun cinn i dtreo deireadh a chur le SEIF mar bhagairt ar an tsláinte phoiblí faoi 2030, agus maidir le héagothromaíochtaí ina leith sin a chomhrac⁷,

¹ IO C 210, 30.6.2017, lch. 1.

² Téacsanna arna nglacadh, P9_TA(2023)0250.

³ Téacsanna arna nglacadh, P9_TA(2023)0282.

⁴ Téacsanna arna nglacadh, P9_TA(2023)0071.

⁵ IO C 132, 24.3.2022, lch. 2.

⁶ IO C 355, 20.10.2017, lch. 2.

⁷ IO C 15, 12.1.2022, lch. 1.

- ag féachaint don tuairim ón gCoiste um Fhorbairt maidir leis an togra le haghaidh rialachán ó Pharlaimint na hEorpa agus ón gComhairle an 22 Meitheamh 2022 maidir le húsáid inbhuanaithe táirgí cosanta plandaí agus lena leasaítear Rialachán (AE) 2021/2115 (COM(2022)0305),
- ag féachaint do rún uaithi an 14 Meitheamh 2023 maidir le slándáil bia agus athléimneacht fhadtéarmach thalmhaíocht AE a áirithiú⁸,
- ag féachaint don togra le haghaidh rialachán ó Pharlaimint na hEorpa agus ón gComhairle an 22 Meitheamh 2022 maidir le húsáid inbhuanaithe táirgí cosanta plandaí agus lena leasaítear Rialachán (AE) 2021/2115 (COM(2022)0305),
- ag féachaint do theachtairacht ón gCoimisiún an 30 Samhain 2022 dar teideal ‘EU Global Health Strategy – Better Health for All in a Changing World’ [Straitéis Sláinte Domhanda AE – Sláinte Níos Fearr do Chách i nDomhan atá ag Athrú (COM(2022)0675)],
- ag féachaint do Theachtairacht ón gCoimisiún an 20 Bealtaine 2020 dar teideal ‘Straitéis Ón bhFeirm go dtí an Forc – le haghaidh córas bia atá cothrom, sláintiúil agus neamhdhíobhálach don chomhshaol’ (COM(2020)0381),
- ag féachaint do theachtairacht ón gCoimisiún an 11 Nollaig 2019 dar teideal ‘An Comhaontú Glas don Eoraip’ (COM(2019)0640),
- ag féachaint do Rún 68/300 ó na Náisiúin Aontaithe an 17 Iúil 2014 dar teideal ‘Doiciméad toraidh ón gcrúinniú ardleibhéil den Chomhthionól Ginearálta maidir leis an athbheithniú agus measúnú cuimsitheach ar an dul chun cinn atá déanta maidir le galair neamhtheagmhálacha a chosc agus a rialú’,
- ag féachaint do Phlean Gníomhaíochta Domhanda 2013-2020 na hEagraíochta Domhanda Sláinte (EDS) an 27 Bealtaine 2013 ar cuireadh síneadh leis go dtí 2030,
- ag féachaint do Dhearbhú Polaitiúil 66/2 ó na Náisiúin Aontaithe an 24 Eanáir 2012 de chruinniú ardleibhéil an Chomhthionóil Ghinearálta maidir le galair neamhtheagmhálacha a chosc agus a rialú,
- ag féachaint do thuarascáil EDS an 16 Feabhra 2023 dar teideal ‘Sainmhíniú cáis chliniciúil ar dhálaí iar-COVID-19 i leanaí agus i ndéagóirí trí chomhthoil saineolaithe’,
- ag féachaint do thuarascáil EDS an 6 Deireadh Fómhair 2021 dar teideal ‘A clinical case definition of post COVID-19 conditions by a Delphi consensus’ [Sainmhíniú cáis chliniciúil ar dhálaí iar-COVID-19 trí chomhthoil Delphi],
- ag féachaint do Thuarascáil 49/43 ó na Náisiúin Aontaithe ón Rapóirtéir Speisialta maidir leis an gceart chun bia, Michael Fakhri, an 30 Nollaig 2021 dar teideal ‘Seeds, right to life and farmers’ rights’ [Síolta, ceart chun na beatha agus cearta feirmeoirí],
- ag féachaint do Thuarascáil 46/33 ón Rapóirtéir Speisialta maidir leis an gceart chun

⁸ Téacsanna arna nglacadh, P9_TA(2023)0238.

bia, Michael Fakhri, an 24 Nollaig 2020 dar teideal ‘Right to food’ [An ceart chun bia],

- ag féachaint do Rún 39/12 ó Chomhairle na Náisiún Aontaithe um Chearta an Duine an 28 Meán Fómhair 2018 maidir le Cearta na dTuathánach agus Daoine Eile a oibríonn i gCeantair Thuaithe,
 - ag féachaint do Rún 61/295 ó na Náisiúin Aontaithe an 2 Deireadh Fómhair 2007 maidir le Cearta na bPobal Dúchasach,
- A. de bhrí gur ceart bunúsach de chuid an duine é an ceart chun an caighdeán is airde sláinte coirp agus meabhrach a theachtadh, ar ceart é atá i gcomhréir le forálacha Airteagal 25 de Dhearbhú Uilechoiteann Chearta an Duine; de bhrí go bhfuil an ceart sin á dhiúltú do bhreis agus an cúigiú cuid de dhaonra an domhain; de bhrí go n-iarrtar le hAirteagal 35 de Chairt um Chearta Bunúsacha an Aontais Eorpaigh ardleibhéal cosanta do shláinte an duine i sainiú agus i gcur chun feidhme bheartais agus ghníomhaíochtaí uile an Aontais; de bhrí go bhfuil galair neamhtheagmhálacha, nó galair ainsealacha, ina gcúis le bás 41 mhilliún duine gach bliain agus gurb iad is cúis le 74 % de gach bás ar fud an domhain; de bhrí go bhfuil daoine sa Domhan Theas faoi thionchar díreireach, agus de réir mheastacháin na hEagraíochta Domhanda Sláinte, go dtarlaíonn 77 % de gach bás anabái ó ghalair neamhtheagmhálacha i dtíortha ísealioncaim agus meánioncaim; de bhrí gur minic a bhíonn nasc idir galair neamhtheagmhálacha agus míchumas ainsealach a bhaineann le breoiteacht; Le SDG 3, iarrtar go ndéanfar saol sláintiúil a áirithiú agus folláine a chur chun cinn do gach duine idir óg agus aosta. de bhrí go bhfuil sé d’aidhm ag SDG 3.4 maidir le galair neamhtheagmhálacha agus leis an meabhairshláinte, atá idirnasctha leis na SDGanna thar SDG 3, laghdú aon trian a dhéanamh ar bhásmhaireacht anabái ó na ceithre príomhbhraisle NCD: galar cardashoithíoch, ailse, galar riospráide ainsealach agus diaibéiteas;
- B. de bhrí gur féidir iarmhairtí neamhtheagmhálacha ainsealacha a bheith ag galair theagmhálacha, agus gurb é sin an fáth a bhfuil gá le feabhas a chur ar rochtain ar dhiagnóisiú, ar chóireáil agus ar chúram NCDanna i dtíortha i mbéal forbartha; de bhrí gur toisc riosca ar leith í an ilghalracht, lena n-áirítear ionfhabhtú VEID, diaibéiteas, hipirtheannas, ailís agus riochtaí riospráide ainsealacha le linn phaindéim COVID-19; de bhrí nach raibh cláir sláinte neamh-chomhtháite ina gcabhair do dhaoine atá ag fulaingt cheana féin ó ghalair neamhtheagmhálacha; de bhrí gur cheart cóireálacha speisialaithe a chomhtháthú i gcúram sláinte príomhúil agus i gcórais cúraim sláinte náisiúnta chun go mbeidh siad oiriúnach do phaindéimí a bheidh ann amach anseo agus dá n-iarmhairtí ainsealacha; de bhrí go bhfuil daoine le VEID/SEIF i mbaol suntasach COVID fada a tholghadh (riosca ceithre huairé níos mó), go háirithe iad siúd a bhfuil lagú neurocognaíoch orthu; de bhrí, ní hamháin nach mór don tslándáil sláinte dhomhanda bagairt láithreach galar tógálach a chur san áireamh, ach go gcaithfidh sí aghaidh a thabhairt freisin ar fhulaingt fhadtéarmach ainsealach mar thoradh uirthi; de bhrí go mbíonn idirghníomhaíochtaí idir galair theagmhálacha agus neamhtheagmhálacha casta agus go ndéantar idirghabháil orthu go minic trí fhachtóirí riosca comhroinnte; de bhrí go bhfuil galair neamhtheagmhálacha agus galair theagmhálacha ann le chéile, go háirithe in LMICanna;
- C. de bhrí go bhfuil srianta tromchúiseacha ar thíortha i mbéal forbartha maidir le maoiniú

cúraim sláinte, go háirithe maidir le galair neamhtheagmhálacha; de bhrí go raibh galair iar-thógálacha, nó siondróm ionfhabhtaithe iar-ghéarmhíochaine (PAIS), ar eolas ar feadh i bhfad agus go bhfuil siad ina gcúis le míchumas ainsealach tar éis an fhliú, Ebola, fiabhras deinge, póilió, chikungunya, víreas Epstein-Barr nó monanúiclé-óis, galar Lyme, Ebola, póilió agus fliú; borralóis nó galar Lyme, giardiasis nó lambliasis agus eile; de bhrí go bhfuil próifílí comharthaí comhchosúla i gcoiteann ag gach PAIS, in ainneoin gur oibreáin thógálacha éagsúla is cúis leo; de bhrí go molann fórluí na siomptóim sna PAIS sin go léir, go háirithe forbairt einceifealaimiailíteas mialigeach/siondróm tuirse ainsealaí (ME/CFS), pataiginéis choiteann; de bhrí go bhfuil aird agus cistiú le haghaidh taighde ar na hiarmhairtí ainsealacha sin tearcaitheanta agus gan mórán taighde déanta ina leith; de bhrí go n-eascraíonn breoiteacht iar-thógálach as maláire freisin ar féidir cur síos a dhéanamh air mar staid athlastach ainsealach ina bhfuil cosúlachtaí le ME/CFS; de bhrí go bhforbraíonn roinnt othar siondróm maláire iar-néareolaíoch; de bhrí go bhfuil Zika ina chúis le siomptóim ainsealacha toisc go leanann sé de bheith i bhfoirmeacha folaigh, rud is cúis le tinneas iar-thógálach; de bhrí go bhfuil PAIS níos ábhartha fós ó phaindéim COVID-19, ós rud é gur breoiteacht iar-thógálach é COVID-19, nó ainiarmhairtí paiteolaíocha iar-ghéarmhíochaine de SARS-CoV-2 (PASC), a dhéanann difear do 65 mhilliún duine ar a laghad ar fud an domhain; de bhrí go bhforbraíonn líon suntasach othar atá buailte le COVID-19 fadmharthanach ME/CFS agus go léiríonn siad cosúlachtaí le hothair eile PAIS; de bhrí go gcuireann COVID fadmharthanach as féin ualach suntasach ar chórais cúraim sláinte dhomhanda agus ar gheilleagair náisiúnta; de bhrí, cé gur dócha go leanfaidh PAIS le paindéimí atá ar na bacáin, nach dtugtar aghaidh i straitéis sláinte dhomhanda 2022 AE ar COVID fada ná ar PAIS i gcoitinne; de bhrí nach féidir ‘galair thromchúiseacha’ a bheith san áitreamh in PAIS mar gheall ar leitheadúlacht fhoriomlán ME/CFS amháin agus gur cinnte nach féidir ó thús ardleitheadúlacht COVID fadmharthanach; de bhrí gur cheart go ndíreodh beartas AE maidir le comhar um fhorbairt ar chur chuige cuimsitheach agus comhtháite lena dtugtar aghaidh ar fhachtóirí riosca iolracha agus ar dheitéarmanaint NCDanna i dtíortha comhpháirtíochta, agus breithniú á dhéanamh ar thosca sóisialta, eacnamaíocha agus comhshaoil atá ábhartha do gach comhthéacs sonrach; de bhrí gur toisc thábhachtach é cumhdach sláinte uilíoch chun NCDanna a chosc agus a chóireáil;

- D. de bhrí go bhfuil nasc idir galair neamhtheagmhálacha agus an bhochtaineacht toisc go gcuireann siad bac ar thionscnaimh laghdaithe bochtaineachta trí sciar na gcostas teaghlaigh do chúram sláinte a mhéadú; de bhrí gur gnách go mbíonn cóireáil fhadtéarmach i gceist le cóireálacha le haghaidh NCDanna ar deacair rochtain a fháil orthu agus a mbíonn tionchar suntasach acu ar bhuiséid teaghlaigh; de bhrí nach amháin go bhfuil nasc idir galair neamhtheagmhálacha agus ró-bhásmhaireacht, ach freisin le fulaingt ó ghalracht, ó mhíchumas a bhaineann le galair ainsealacha agus ó ualaí socheacnamaíocha méadaithe ar dhaoine aonair agus ar theaghlaigh, lena n-áirítear bochtaineacht mar gheall ar chóireáil fhadtéarmach agus costais cúraim agus cailteanas táirgiúlachta; de bhrí go gcuireann sé sin isteach go mór ar ioncaim teaghlaigh agus go gcuireann sé isteach ar gheilleagair náisiúnta, rud a fhágann go gcuireann NCDanna leis an mbochtaineacht agus leis an ocras;
- E. de bhrí go gciallaíonn cúram, cosc agus cóireáil leormhaith a chur ar fáil d’othair a bhfuil galair neamhtheagmhálacha orthu nach mór aghaidh a thabhairt ar go leor dúshlán, amhail rochtain neamhleor ar chúram leighis, ar shaoráidí cúraim sláinte agus ar ghairmithe cúraim sláinte, chomh maith le heasnaimh i struchtúir cúraim sláinte, go

háirithe i dtíortha i mbéal forbartha; de bhrí gur nochtadh le paidéim COVID-19 infheistíocht neamhleor sa lucht saothair cúraim sláinte agus gur léirigh sí conas a bhí córais sláinte neamhullmhaithe chun freagairt do ghéarchéim sláinte dhomhanda; de bhrí go ndíríonn córais sláinte LMICanna ar ghéarbhreiteacht mar gheall ar a laigí; de bhrí, mar thoradh air sin, gur minic a bhíonn bearnaí mar shaintréith de thuras an othair, bíodh sin ag an gcéim dhiagnóiseach, le linn cóireála nó mar gheall ar gan a bheith ag cloí le teiripe; de bhrí gur minic a bhíonn cosc in easnamh sna córais sin; de bhrí gur chuir paidéim COVID-19 brú méadaitheach ar an meabhairshláinte, go háirithe i measc daoine óga agus iad siúd a bhfuil meabhairghalar orthu cheana féin;

- F. de bhrí go n-áirítear ar na Spriocanna Domhanda don Fhorbairt Inbhuanaithe an bhochtaineacht a chomhrac, lena n-áirítear rochtain ar riachtanais bhunúsacha dhaonna na sláinte, gan ocras, lena n-áirítear táirgeadh inbhuanaithe bia a bhunú, agus folláine, lena n-áirítear córais sláinte níos fearr agus níos inrochtana chun ionchas saoil a mhéadú; de bhrí go bhfuil tionchar suntasach ag slándáil agus oideachas bia ar an tsláinte i réimse na NCDanna; de bhrí, go ginearálta, taobh le hionfhabhtuithe agus tosca riosca iompraíochta atá idirnasctha le tosca socheacnamaíochta agus de réir EDS, gurb ionann an t-athrú aeráide, aerthruailliú agus galair neamhtheagmhálacha agus roinnt de na bagairtí is tromchúisí ar an tsláinte dhomhanda, agus sin an fáth nach mór cur chuige na hAon Sláinte Amháin a bheith ina chinnteacht lárnach chun rioscaí sláinte a chosc agus a chomhrac;
1. á chur in iúl gur cúis mhór bhuartha di leitheadúlacht ard NCDanna mar chúis le básmhaireacht iomarcach agus galracht; á chur i bhfios go láidir nach dtugtar aird leormhaith ar ghalair neamhtheagmhálacha ar fud an domhain agus go n-eascaíonn iarmhairtí uafásacha ar leith as in LMICanna; á chur i bhfios go láidir gur gá aird níos polaitiúla a thabhairt ar an tsláinte i gcoitinne agus ar shlándáil sláinte dhomhanda agus go bhfuil gá le tacaíocht airgeadais agus béim ar leith á leagan ar ghalair neamhtheagmhálacha, go háirithe ós rud é gur féidir a bheith ag súil le níos mó paidéimí ina bhfuil galair ainsealacha iarthógálacha; á iarraidh ar AE oibriú go gníomhach i gcomhar le EDS agus le heagraíochtaí idirnáisiúnta ábhartha eile agus a bheith gníomhach ar an leibhéal idirnáisiúnta i ndáil leis sin, chun cur chuige iomchuí agus comhordaithe a ráthú; á iarraidh ar an gCoimisiún leanúint de thacaíocht a thabhairt do na Ballstáit ina n-iarrachtaí na naoi sprioc dheonacha de chuid na Náisiún Aontaithe agus EDS a bhaint amach faoi 2025, chomh maith le sprioc 3.4 maidir le forbairt inbhuanaithe, a bhfuil sé mar aidhm leis an ráta básmhaireachta anabái ó ghalair neamhtheagmhálacha a laghdú aon trian faoi 2030 agus an mheabhairshláinte agus an fholláine a chur chun cinn;
 2. á chur in iúl gur geal léi straitéis sláinte dhomhanda 2022 an Choimisiúin dar teideal ‘Sláinte Níos Fearr do Chách i nDomhan atá ag Athrú’, lena gcuirtear béim go háirithe ar Threoirphrionsabal 2 lena gcuirtear cur chuige cuimsitheach chun cinn, lena n-áirítear rochtain chothrom ar sheirbhísí sláinte, cosc galar, cóireáil inacmhainne ar ardchaighdeán, athshlánú agus cúram maolaitheach chun galair theagmhálacha agus neamhtheagmhálacha a chomhrac; ag tabhairt dá haire go bhfuil gá le cur chuige aontaithe agus comhtháite chun ualach NCDanna a laghdú; á chur i bhfios go láidir gur féidir leitheadúlacht NCDanna a laghdú oiread le 70 % trí chúram sláinte agus galair a chosc ina n-aonar;

3. ag cur béim ar an gcaidreamh déthreoch idir galair theagmhálacha agus galair neamhtheagmhálacha, mar a chonacthas le linn phaindéim COVID-19, go háirithe i dtíortha ina bhfuil ardleitheadúlacht VEID/SEIF; á iarraidh ar an gCoimisiún cláir shnáimha a chomhtháthú le cúram sláinte príomhúil, mar a mholtar i dtuarascáil Chomhaireamh Síos 2030 NCD a foilsíodh in 2022⁹; ag cur béim, dá bhrí sin, ar an ról tábhachtach atá ag pointí cúraim idirdhisciplíneacha agus ar an ngá atá leo; á iarraidh ar AE agus ar a Bhallstáit tacú le tíortha atá i mbéal forbartha sna hiarrachtaí taighde agus bailithe sonraí chun tuiscint níos fearr a fháil ar leitheadúlacht, ar thosca riosca agus ar thionchar NCDanna i ndaonraí éagsúla, chun cinnteoireacht atá bunaithe ar fhianaise a chumasú agus idirghabhálacha spriocdhírithé a cheapadh; á chur i bhfios go láidir gur gá réitigh a dhearadh agus a mhéadú do phobail ardriosca, atá teoranta ó thaobh acmhainní de agus imeallaithe;
4. ag cur béim ar an mborradh atá tagtha ar PAIS tar éis ionfhabhtuithe COVID-19, ar a dtugtar COVID fadmharthanach sa chás seo freisin; ag tabhairt faoi deara go dtarlaíonn PAIS freisin tar éis ionfhabhtuithe baictéaracha, víreasacha agus seadánacha eile, i measc nithe eile monanúiclé-óis, galar Lyme, Ebola, póilió agus fliú; á chur i bhfios go láidir go bhfuil pataigineas PAIS nasctha le ME/CFS; á chur in iúl gur cúis bhuartha di, in ainneoin gur fhulaing 65 mhiliún duine de dheasca COVID fadmharthanach go dtí seo agus in ainneoin brú athionfhabhtaithe agus riosca paindéimí a bheidh ann amach anseo, nach dtugtar aghaidh i straitéis sláinte dhomhanda 2022 ar ainiarmhairtí paiteolaíocha iar-ghéarmhíochaine SARS-CoV-2 ná PAIS i gcoitinne; á iarraidh ar an Aontas, ar bhonn na gceachtanna a foghlaimíodh ón bpaindéim, tosaíocht a dhéanamh de PAIS agus straitéis AE maidir le PAIS a fhorbairt, a bheidh inchomparáide le plan sáraithe aise na hEorpa agus le straitéis AE maidir le meabhairshláinte, agus straitéis PAIS a leathnú chuig an tslándáil sláinte dhomhanda, lena n-áirítear i gcur chun feidhme na straitéise sláinte domhanda;
5. á chur i bhfáth go bhfuiltear ag súil go n-ardóidh costais dhaonna agus airgeadais NCDanna, ós rud é gur dóchúlacht go ndéanfaidh galair eile difear dóibh siúd atá thíos leo; á iarraidh ar EDS níos mó maoinithe a chur ar fáil do thaighde agus d'fhorbairt vacsaíní agus cógas do ghalair neamhtheagmhálacha agus rochtain ar chógas inacmhainne, bhunriachtanacha a éascú; á mheabhrú gur féidir acmhainní ón Ionstraim um Chomharsanacht, Forbairt agus Comhar Idirnáisiúnta a úsáid freisin i gcúram sláinte; ag tathant ar AE cláir a bhunú chun aghaidh a thabhairt ar ghalair neamhtheagmhálacha ainsealacha agus thromchúiseacha trína áirithiú go mbeidh cógas, teicneolaíochtaí agus diagnóisic bhunriachtanacha ar fáil agus inrochtana in ospidéal cheantair araon;
6. á chur i bhfios go láidir go bhfuil gá le nuálaíocht theicneolaíoch agus eagraíochtúil, chomh maith le comhar iltaobhach fadtéarmach comhordaithe; ag tabhairt dá haire go bhfuil sé d'aidhm ag Treoirphrionsabal 2 den straitéis sláinte dhomhanda a áirithiú go ndéanfar vacsaíní, cóireálacha agus diagnóisic atá nuálach a fhorbairt agus a úsáid le haghaidh galair thógálacha agus neamhtheagmhálacha atá nua, forleathan nó a ndéantar faillí iontu, lena n-áirítear trí chistiú ó Fhís Eorpach agus ón gComhpháirtíocht Sláinte Dhomhanda idir an tAontas Eorpach agus an Afraic maidir le Trialacha Cliniciúla idir Tíortha Eorpacha agus Tíortha i mBéal Forbartha (EDCTP3) le haghaidh taighde, fothú

⁹ Is comhiarracht é Comhaireamh Síos NCD 2030 ó EDS, Comhaontas NCD, Imperial College agus *The Lancet*. Foilsíonn Comhaireamh Síos NCD tuarascálacha débhlíantúla.

acmhainneachta agus neartú na timpeallachta rialála san Afraic fho-Shahárach; á iarraidh ar Fhoireann na hEorpa an cur chuige sin a chur chun feidhme, agus béim á leagan ar NCDanna.

7. ag meabhrú leitheadúlacht ard PAIS i dtíortha an Domhain Theas; á iarraidh go dtacófaí le comhpháirtíochtaí comhair i dtaighde agus nuálaíocht chógaisíochta agus go gcruthófaí líonraí chun sonraí agus torthaí taighde maidir le PAIS a mhalartú agus go dtacófar le cógais a fhorbairt do gach PAIS; á chur in iúl gur geal léi comhpháirtíochtaí fadtéarmacha amhail idir Institut Pasteur de Dacár sa tSeineagáil agus an Chomhghuaillíocht um Nuálaíocht Ullmhachta d'Eipidéime (CEPI) agus á iarraidh ar Fhoireann na hEorpa na comhpháirtíochtaí sin a chumasú freisin le haghaidh NCDanna agus go háirithe PAIS trí thionscnaimh na Tairsí Domhanda; ag tarraingt aird ar an ngá atá le comhroinnt eolais agus bailiú sonraí, scagadh agus luathbhrath galar agus le diagnóisí agus cóireáil a bhainistiú; ag cur béim ar an bhfíoras go dtugann samhlacha gnó nuálacha an deis chun dreasachtaí a chruthú d'othair agus do sholáthraithe seirbhíse chun cláir choisc a chur i gcrích; á iarraidh go mbeadh comhar ann le tíortha atá i mbéal forbartha sa réimse sin; á iarraidh freisin go dtabharfaí tacaíocht d'acmhainneacht táirgthe cógaisíochta áitiúil agus phoiblí i dtíortha i mbéal forbartha;
8. á mheabhrú gur réamhriachtanas í an tsláinte d'fhorbairt an duine; á chur i bhfáth gur gá córais cúraim sláinte a neartú i dtíortha comhpháirtíochta agus tacaíocht a chur ar fáil chun cláir NCD a chomhtháthú i gcórais náisiúnta sláinte poiblí nuachóirithe, lena n-áirítear trí infheistíocht a dhéanamh i gcláir forbartha acmhainní chun scileanna agus eolas gairmithe cúraim sláinte, taighdeoirí agus lucht ceaptha beartas a neartú chun aghaidh a thabhairt ar na galair neamhtheagmhálacha; á chur i bhfios go láidir, go háirithe, gur féidir ról a bheith ag oideachas agus oiliúint gairmithe cúraim sláinte i dtíortha i mbéal forbartha agus go háirithe sna tíortha is lú forbairt (LDCanna) maidir le torthaí sláinte a fheabhsú; á iarraidh, dá bhrí sin, ar AE tacú le hinfeistíocht in oideachas agus scileanna sláinte i dtíortha i mbéal forbartha;
9. á mheabhrú gurb é tosaíocht 2 de straitéis dhomhanda sláinte na hEorpa 'córais sláinte a neartú agus cumhdach sláinte uilíoch a chur chun cinn', arb é sin an fáth ar gá cistí poiblí breise a shlógadh agus gur cheart aird ar leith a thabhairt ar ghníomhaíocht choisctheach agus ar dhiagnóiseach, agus gur féidir le cuir chuige atá dírithe ar an bpobal na gnéithe sin a éascú;
10. á chur i bhfáth go bhfuil an bhochtaineacht ar cheann de na bunchúiseanna agus ceann de na hiarmhairtí a bhaineann le galar fadtéarmach, ainsealach, fulaingt agus stiogma, lena n-eisiatar iad siúd atá buailte ó dheiseanna fostaíochta agus a mbíonn leithlisiú sóisialta mar thoradh air; á thabhairt chun suntais, dá bhrí sin, gur gá níos mó béime a chur ar ghalair neamhtheagmhálacha i gcúnamh forbartha don tsláinte agus ar thacú le córais chothrománacha cúraim sláinte príomhúil ar bhealach cothrom lena n-áirithítear cosaint rioscaí airgeadais; á chur i bhfáth gur cheart go mbeadh cúram sláinte príomhúil inrochtana agus inacmhainne ag gach duine, rud a chiallaíonn freisin feabhas a chur ar bhonneagar sláinte agus dul i ngleic le srianta ar rochtain ar chógais agus ar vacsaíní; á chur in iúl gur cúis bhuartha di infheistíocht a dhéanamh in ospidéal bhrabúsacha sa Domhan Theas agus á iarraidh ar Fhoireann na hEorpa coimircí a fhorbairt lena n-áirítear rochtain chothrom ar chúram sláinte i gcásanna ina bhfuil cistí forbartha AE i gceist; á chur i bhfios go láidir nach leor an tacaíocht do chúram sláinte príomhúil chun

a áirithiú go ndéanfar NCDanna a bhainistiú, ach i bhfianaise leitheadúlacht ard na NCDanna, nach mór tuilleadh feasachta, oiliúna pearsanta leighis agus sciar níos mó den chúnamh forbartha a thiomnú do NCDanna;

11. á iarraidh go n-éascófar rochtain ar sheirbhísí sláinte bunriachtanacha agus go neartófar beartas sláinte domhanda i réimsí an luathrabhaidh, an choisc agus na feasachta, chun na Spriocanna Forbartha Inbhuanaithe a bhaineann leis an tsláinte a bhaint amach agus i gcomhréir leis an straitéis dhomhanda sláinte a leanann cur chuige bunaithe ar chearta an duine chun rochtain ar an tsláinte ag grúpaí leochaileacha a áirithiú freisin i gcomhthéacs tubaistí nádúrtha nó tubaistí de dhéantús an duine agus tionchair an athraithe aeráide; á iarraidh go gcuirfí an cur chuige sin atá bunaithe ar chearta an duine chun feidhme, lena n-áirítear trí aghaidh a thabhairt ar ghalair neamhtheagmhálacha agus ar shiondróm iarthógálacha a ndearnadh faillí orthu go dtí seo;
12. á thabhairt chun suntais a thábhachtaí atá sé cosc a chur ar ghalair neamhtheagmhálacha; á chur i bhfáth gur gá tacú le tíortha atá i mbéal forbartha chun oideachas a chur ar phobail faoi na tosca riosca agus na straitéisí coiscthe do ghalair neamhtheagmhálacha trí fhaisnéis a scaipeadh trí bhealaí inchreidte éagsúla;
13. ag meabhrú scála fhadhb na mífhaisnéise sláinte agus an bhaoil a d'fhéadfadh a bheith ann do bheatha an duine mar gheall air sin, mar a tháinig chun solais le linn phaindéim COVID-19; á iarraidh ar an gCoimisiún tacú le tionscadail, uirlisí agus beartais a fhéachann le mífhaisnéis sláinte a chomhrac; á iarraidh, thairis sin, ar EDS tuilleadh feasachta agus faisnéise a chur chun cinn sa chomhrac i gcoinne galair neamhtheagmhálacha amhail ailse agus diaibéiteas, chomh maith le cosc breise a chur ar mhí-úsáid substaintí;
14. ag cur béim ar thionchar na timpeallachta maireachtála ar an tsláinte agus ar chosc NCDanna; á mheabhrú go bhfuil cur chuige na hAon Sláinte Amháin ag an gcomhéadan idir sláinte éiceolaíoch, sláinte ainmhithe agus sláinte an duine; á iarraidh ar AE gealltanais a thabhairt go ndéanfar cur chuige 'na hAon Sláinte Amháin' a dheardh agus a chur chun feidhme ar an leibhéal Eorpach agus ar an leibhéal idirnáisiúnta trí EDS, trí eagraíochtaí réigiúnacha agus trí na Ballstáit, go háirithe sa chaibidlíocht a bhaineann leis an gconradh paindéime atá beartaithe agus leis an straitéis sláinte dhomhanda; ag tathant ar Fhoireann na hEorpa, i ndáil leis sin, prionsabal an chomhtháthaithe beartais don fhorbairt mar a chumhdaítear in Airteagal 208 CFAE a mheabhrú agus cur chuige 'na hAon Sláinte Amháin' a chur i gcuntas i gclársceidealú agus i ngníomhaíocht sláinte, lena n-áirítear i réimsí trasnacha amhail bithéagsúlacht, talmhaíocht agus timpeallacht shláintiúil mhaireachtála;
15. á chur i bhfáth go bhfuil sé i gceist le 'sláinte chothrománach' a bhaint amach trí chur chuige iomlánaíoch atá bunaithe ar chearta aghaidh a thabhairt go hiomlán ar nádúr ilghnéitheach na sláinte ar bhonn chur chuige na hAon Sláinte Amháin; ag tabhairt dá haire, agus é ina ábhar mór inné di, go bhfuil tionchar ollmhór ag truailléin sa chomhshaol ar an tsláinte dhomhanda, go háirithe in LMICanna; á iarraidh ar AE cúnaimh a thabhairt do thíortha i mbéal forbartha, go háirithe LMICanna agus TLFanna, agus tús áite á thabhairt do chosc galar trí infheistíocht a dhéanamh i mbainistiú an truaillithe, lena n-áirítear trí straitéisí maidir le rochtain ar fhuinneamh glan, iompar glan agus éifeachtúil, rialú astaíochtaí tionsclaíocha agus úsáid fhónta ceimiceán; ag tabhairt

dá haire gur straitéis an-éifeachtach ó thaobh costais de é sin chun sláinte an daonra a fheabhsú, chun an t-ualach ar acmhainní teoranta sláinte a laghdú agus chun forbairt náisiúnta a chur chun cinn.

FAISNÉIS MAIDIR LE GLACADH SA CHOISTE AR IARRADH TUAIRIM AIR

Dáta an ghlactha	20.9.2023
Toradh na vótála críochnaithí	+: 14 -: 1 0: 4
Feisirí a bhí i láthair ag an vótáil chríochnaitheach	Hildegard Bentele, Stéphane Bijoux, Dominique Bilde, Christophe Clergeau, Ryszard Czarnecki, Mónica Silvana González, György Hölvényi, Rasa Juknevičienė, Karsten Lucke, Erik Marquardt, Janina Ochojska, Michèle Rivasi, Miguel Urbán Crespo, Bernhard Zimniok
Comhaltai ionaid a bhí i láthair ag an vótáil chríochnaitheach	Frances Fitzgerald, Marlene Mortler, Patrizia Toia, Carlos Zorrinho
Comhaltai ionaid faoi Riail 209(7) a bhí i láthair ag an vótáil chríochnaitheach	Róza Thun und Hohenstein

VÓTÁIL CHRÍOCHNAITHEACH LE GLAO ROLLA SA CHOISTE AR IARRADH TUAIRIM AIR

14	+
ECR	Ryszard Czarnecki
PPE	Hildegard Bentele, Frances Fitzgerald, György Hölvényi, Rasa Juknevičienė, Marlene Mortler, Janina Ochojska
Renew	Stéphane Bijoux, Róza Thun und Hohenstein
S&D	Christophe Clergeau, Mónica Silvana González, Karsten Lucke, Patrizia Toia, Carlos Zorrinho

1	-
ID	Bernhard Zimniok

4	0
ID	Dominique Bilde
The Left	Miguel Urbán Crespo
Verts/ALE	Erik Marquardt, Michèle Rivasi

Eochair do na siombailí a úsáidtear:

+ : i bhfabhar

- : i gcoinne

0 : staonadh: